

ASUPRA REGLEMENTARILOR APLICABILE EXERTIZELOR JUDICIARE

ON THE REGULATIONS APPLICABLE TO JUDICIAL EXPERTISE

Sorin ALĂMOREANU¹

Rezumat:

Articolul prezintă reglementările aflate la baza utilizării expertizelor criminalistice din cadrul normelor procedural valide atât în Dretul Penal cât și Civil.

Cuvinte cheie: *expertiză criminalistică; dispoziții legale; concluzii, expert criminalist privat sau oficial.*

Abstract:

The article exposes the fundamental legal provisions at the base of using forensic expertises inside the Criminal and Civil Law Proceedings.

Key words: *forensic expertise; legal provisions; conclusions; private or official Forensic expert;*

Deși organele judiciare folosesc destul de frecvent “instrumentul” expertizelor judiciare², am remarcat de-a lungul anilor că la nivel general există atât în rândul ordonatorilor (polițiști, magistrați), dar și al beneficiarilor de expertize (magistrați, avocați) o înțelegere destul de limitată a problematicii respectivului domeniu³. Am constatat chiar că după o carieră destul de lungă unii dintre acestia nu au solicitat ori dispus decât rar, sau de loc expertize criminalistice, adesea bizuindu-se pe rapoarte de constatare tehnico-științifică, ori pe lucrări cu un nivel cel puțin discutabil.

Sub aspectul prevederilor legale principale, aplicabile expertizelor criminalistice în general, problematica expertizei este tratată pentru procesul penal în Capitolul VII intitulat „*Expertiza și constatarea*” din Titlul IV al Părții generale a Noului Cod de Procedură Penală (NCP) denumit „*Probele, mijloacele de probă și procedeele probatorii*”, dispozițiile legale regăsindu-se în art.172-183 CPP.

De asemenea, în materie civilă sediul materiei în privința normelor procedurale privind expertiza le regăsim în art. 330-340 CPC care constituie dreptul comun în materie, existând legi speciale care privesc expertizele criminalistice, dar și reglementări paralele în Codul de Procedură Civilă.

În același timp, am dori să subliniem faptul că la redactarea și legiferarea aspectelor tehnic-legislative ce guvernează domeniul atât de sensibil al expertizei criminalistice nu au fost solicitate opinii ale specialiștilor, ori ale instituțiilor specializate (pentru Justiție Institutul Național de Expertize Criminalistice, ori pentru sistemul Ministerului de Interne - Institutul Național de Criminalistică din cadrul I.G.P.R.).

¹ Conf.univ.dr.habil., Universitatea “Babeș Bolyai”, Cluj Napoca, Facultatea de Drept;

² P. Ciobanu, *Importanța constatărilor tehnico-științifice și a expertizei criminalistice în cadrul procesului penal*, Revista “Teorie și practica judiciară” nr. 3-4/2013;

³ C. Miheș, S. Alămoreanu, *Pledoarie pentru Criminalistica. Câteva argumente teoretice și practice*, în vol. In onorem Valentin Mirișan – Gânduri, studii și instituții (editor coordinator Cristian Dumitru Miheș), Ed. Universul Juridic, București, 2020, p. 200-204;

Vom expune succint aceste prevederi:

Art. 172 alin. (1) – (8) NCPP privește condițiile în care se dispune expertiza, efectuarea acesteia dispunându-se de către organul de urmărire penală prin ordonanță motivată (subl. ns. S. A.) la cerere sau din oficiu. În cursul judecării expertiza criminalistică se va dispune de către instanța de judecată prin încheiere motivată. Opinăm că această prevedere este validă în mod implicit și expertizelor, criminalistice în general și grafice în special, solicitate în cauzele civile. Dacă urmărirea penală trebuie efectuată în mod obligatoriu de către procuror, doar acesta poate dispune efectuarea unei expertize în cauză⁴, atribuția neputând fi delegată organului de cercetare penală.

Cu referire expresă la expertiza criminalistică a scrisului numită și expertiză grafoscopică, sau expertiză grafică, potrivit alin. (4) din cadrul aceluiași articol, arată că: „Expertiza poate fi efectuată de experți oficiali din laboratoare sau instituții de specialitate, ori de experți independenți autorizați din țară sau din străinătate, în condițiile legii.”

Creдем că acest aspect necesită unele discuții de principiu, întrucât în practică s-a ridicat problema dacă în cauzele penale, unde de regulă sunt dispuse expertize criminalistice instituțiilor de specialitate ale Ministerului Justiției și respectiv ale M.A.I., nu ar fi eligibili pentru desemnare ca executanți ai expertizei propriu-zise și experții cu activitate privată, numiți și „experți parte”.

Ab initio, dorim să exprimăm opinia la care achiesăm: *organele judiciare, fie ele civile sau penale, sunt în principiu suverane în a desemna experții. Pe de altă parte, conținutul legii nu este atât de ”întunecat” în acest sens. Astfel, sub condiția îndeplinii unor cerințe de fond și formă: dotare minimală și competența materială corespunzătoare îndeplinirii sarcinilor examinării științifice⁵, ale cărei rezultate să fie repetabile și în alte instituții similare, nu vedem un impediment în nominalizarea ca efector al lucrării (adică al expertizei criminalistice) pentru un expert privat față de unul dintr-o instituție oficială, indiferent de natura cauzei ce impune expertiza: civilă, penală, administrativă, comercială, etc. .*

Instituțiile de specialitate pot fi publice sau private după cum se arată în art.1 alin. (2) din O.G. nr.2/2000 privind organizarea activității de expertiză tehnică judiciară și extrajudiciară: „Este expert tehnic judiciar orice persoană fizică ce dobândește această calitate în condițiile prezentei ordonanțe și este înscrisă în tabelul nominal cuprinzând experții tehnici judiciari, întocmit, pe specialități și pe județe, respectiv pe municipiul București. Expertul tehnic judiciar este expert oficial și poate fi numit de organele de urmărire penală, de instanțele judecătorești sau de alte organe cu atribuții jurisdicționale pentru efectuarea de expertize tehnice judiciare.”

Condițiile pentru dobândirea calității de expert criminalist autorizat pentru specialitățile de expertiză criminalistică le regăsim în art.4 din O.G. nr.75/2000 privind organizarea activității de expertiză criminalistică.

În Codul de procedură civilă dispozițiile referitoare la admisibilitatea expertizei, pot fi regăsite în art.330 NCCP alin.(1) care stipulează că atunci când „pentru lămurirea unor împrejurări de fapt, instanța consideră necesar să cunoască părerea unor specialiști, va numi, la cererea părților ori din oficiu, unul sau trei experți”, stabilind obiectivele

⁴ P. Ciobanu, *Principiile investigației criminalistice în raport cu noua legislație procesual penală*, publicat în Revista Universul Juridic nr. 3/2017.

⁵ Idem.

asupra cărora trebuie să se pronunțe și termenul în care se efectuează expertiza⁶. Este de precizat în acest context că dacă art. 330 alin.(1) NCPC face referire inițial la „specialiști” atunci când reglementează încuviințarea expertizei, în textele ce urmează, referirea se face la „experți autorizați” sau „experți”.

Pe lângă folosirea oarecum aleatorie și insuficient de clară a unor termeni, prevederea legală respectivă mai păcătuiește în opinia noastră și prin referirea la numirea la cererea părților ori din oficiu „a unul sau 3 experți”. Credem că pe de o parte prevederea nu se co-ordonează logic și legislativ cu teza întâi din Art. 172 alin. alin (4) care specifică faptul că expertizele pot fi efectuate de experți oficiali din laboratoare sau instituții de specialitate, „ori de experți independenți autorizați din țară sau din străinătate (subl. ns. S. A)” în condițiile în care așa cum am arătat anterior, în cadrul instituțiilor/laboratoarelor specializate numirea experților se face după anumite criterii (competența materială individuală, complexitate, grad de încărcare cu lucrări) de către șeful laboratorului.

În cazul în care părțile solicită participarea unui „expert-parte” la efectuarea expertizei în temeiul art.172 alin. (8) și art.173(4) NCPP organul de urmărire penală sau instanța îl va desemna pe acel expert cu condiția ca acesta să fie independent, autorizat și să nu se afle în situație de incompatibilitate.

De asemenea, regăsim și în Codul de procedură civilă experții desemnați de părți, însă în acest caz aceștia au calitatea de consilieri ai părților. Mai exact, potrivit art. 330 alin. (5) NCPC, la efectuarea expertizei „*pot participa experți aleși de părți și încuviințați de instanță, având calitatea de consilieri ai părților, dacă prin lege nu se dispune altfel. În acest caz, ei pot să dea relații, să formuleze întrebări și observații și, dacă este cazul, să întocmească un raport separat cu privire la obiectivele expertizei.*”

Art.173 NCPP și art. 331 NCPC intitulat „Numirea expertului” în ambele coduri, alin. (3) al art.173 din Codul de procedură penală, face referire la desemnarea unuia sau mai multor experți din cadrul instituțiilor/laboratoarelor de specialitate, această dispoziție trebuind coroborată cu art.1 alin.(1) din O.G. 75/2000 în ceea ce privește expertizele criminalistice. Această dispoziției o regăsim și în art.330 alin. (2) „*când este necesar, instanța va solicita efectuarea expertizei unui laborator sau unui institut de specialitate.*”

Avem aici de a face astfel cu o înțelegere (abordare) contradictorială a expertizei criminalistice, conformă cu principiul egalității armelor⁷. Dacă procesul se desfășoară prin avantajarea uneia dintre părțile participante în raport cu cealaltă parte, dreptul pus în discuție în cadrul litigiului este prejudiciat, un proces inechitabil conducând chiar la negarea dreptului. Dreptul la un proces echitabil trebuie să se regăsească pe toată durata derulării procesului penal, inclusiv în cursul urmăririi penale, ca o sumă de garanții procedurale acordate persoanelor implicate, fie în calitate de învinuit sau inculpat, fie de parte vătămată, parte civilă sau responsabilă civilmente.

Convenția Europeană pentru Drepturile Omului, impune în materie civilă, cât și în materie penală, obligația statelor semnatare să asigure justițiabililor beneficiul respectării cerințelor unui proces echitabil, rezultat din regula generală a preeminenței dreptului.

⁶ P. Ciobanu, *Importanța constatărilor tehnico-stiințifice și a expertizei criminalistice în cadrul procesului penal*, în volumul conferinței “Valorificarea urmelor și mijloacelor materiale de proba prin expertize criminalistice”, 23-24 octombrie 2013, București.

⁷ V. Pașca, *Principiul egalității armelor în procesul penal român- O realitate sau ficțiune?*, Revista Universul Juridic- nr. 5 mai 2020;